

Warszawa, 13.07.2026 r.

Międzyzakładowa Komisja
Ogólnopolskiego Związku Zawodowego
Inicjatywa Pracownicza w PAN
inicjatywapracownicza.pan@gmail.com
www.ozzippan.pl

dr Karolina Ziolo-Puzuk
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

Szanowna Pani Ministro,

po zapoznaniu się z projektem Ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 8 czerwca 2026 r., zwanym dalej Projektem, Międzyzakładowa Komisja Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Inicjatywa Pracownicza w Polskiej Akademii Nauk przedstawia następujące stanowisko.

Z ubolewaniem odnotowujemy, że tak istotny projekt ustawy został skierowany do konsultacji społecznych w okresie, gdy na uczelniach trwają sesje egzaminacyjne oraz zaczyna się sezon urlopowy. Okoliczności te mogą istotnie utrudnić szeroki i merytoryczny udział zainteresowanych stron w konsultacjach. W naszej ocenie proces konsultacyjny, jako ważny element demokratycznego stanowienia prawa, powinien być prowadzony w sposób umożliwiający realne i pełne zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron. Szybkie wprowadzenie zmian nie jest bowiem wartością samą w sobie – wartością jest wprowadzenie dobrych zmian.

Odnosząc się do samej treści Projektu, kierunek proponowanych zmian uważamy za właściwy, naszym zdaniem Projekt cechuje jednak brak konsekwencji, co może prowadzić do sytuacji, w której zaproponowane reformy nie przyniosą spodziewanego skutku. Dotyczy to zwłaszcza następujących obszarów:

A. Kodeks etyki.

Art. 1 ust. 3 Projektu dotyczący zmiany art. 28 Ustawy nakłada na senaty uczelni obowiązek uchwalenia kodeksu etyki wspólnoty akademickiej. W uzasadnieniu czytamy, że „Kodeks etyki będzie uchwalany przez senat, co pozwoli dostosować jego treść do rodzaju uczelni, jej misji, profilu działalności oraz specyfiki prowadzonych badań naukowych i kształcenia. Projektowana regulacja nie określa treści, które powinny znaleźć się w kodeksie,

pozostawiając uczelniom możliwość przyjęcia rozwiązań odpowiadających ich potrzebom organizacyjnym i tradycji akademickiej”. O ile sam pomysł wprowadzenia kodeksu etyki uważamy za ze wszech miar słuszny, o tyle projektowane rozwiązanie, pozostawiające każdej uczelni swobodę w formułowaniu własnego kodeksu etyki uważamy za niewłaściwe. Doświadczenie pokazuje bowiem, że uczelnie z reguły nie są zainteresowane „samooczyszczeniem” środowiska z nieetycznych zachowań: zgłaszane problemy dotyczące naruszeń kodeksu etyki akademickiej są albo ignorowane, albo celowo ukrywane, a negatywne konsekwencje spotykają głównie osoby zgłaszające nieprawidłowości. Projektowane rozwiązanie może doprowadzić do sytuacji, w której to samo działanie na jednej uczelni może zostać uznane za nieetyczne, na innej zaś dopuszczone jako wynikające z lokalnej „tradycji akademickiej” (która, co warto podkreślić, jest wybitnie nieostrym i pojemnym kryterium). Dużo lepszym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie ogólnopolskiego ramowego kodeksu etyki, który mógłby stanowić wzór dla poszczególnych uczelni. Te ostatnie mogłyby dodawać własne, szczególne rozwiązania w tym zakresie, uwzględniające specyfikę jednostki i prowadzonych badań.

B. Ocena okresowa pracowników

Za bardzo dobre rozwiązanie uważamy projektowaną w art. 1 ust. 8 zmianę art. 128 Ustawy, zgodnie z którą o wyniku oceny okresowej pracowników naukowych nie może decydować wyłącznie liczba, rodzaj lub wartość punktowa osiągnięć naukowych lub artystycznych wykazywanych na potrzeby ewaluacji jakości działalności naukowej. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń proponujemy jednak drobną zmianę sformułowania, aby lepiej oddać ducha projektowanych zmian, zapobiegając zarazem próbom obchodzenia projektowanego przepisu: „W przypadku nauczycieli akademickich, o których mowa w art. 115 ust. 1 pkt 2 i 3, głównym, ani wyłącznym kryterium oceny nie może być liczba, rodzaj lub wartość punktowa osiągnięć naukowych lub artystycznych wykazywanych na potrzeby ewaluacji jakości działalności naukowej”. Jednocześnie jako Międzyzakładowa Komisja OZZ Inicjatywa Pracownicza w Polskiej Akademii Nauk postulujemy objęcie analogicznymi przepisami Polskiej Akademii Nauk.

C. Kryteria ewaluacji

Art. 1 ust. 23 przewiduje zmianę art. 267 Ustawy w przedmiocie kryteriów ewaluacji. Projektowaną zmianę wprowadzającą ocenę potencjału w zakresie nauki i kształcenia uważamy za dobre rozwiązanie, podobnie jak zastąpienie oceny punktowej oceną jakościową. Jednocześnie jednak Projektodawca postanowił utrzymać dotychczasowe kryteria ewaluacji, zwłaszcza kontrowersyjne kryterium III: „wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki”. Wyniki pierwszej ewaluacji dobitnie pokazały, że znaczna część jednostek naukowych w ramach kryterium III wykazywała rzeczy, które ściśle rzecz biorąc nie spełniały tego kryterium, a które bardziej wiązały się z popularyzacją nauki niż jej rzeczywistym wpływem na społeczeństwo i gospodarkę. Kryterium III jest niezwykle problematyczne także dlatego, że nakłada na naukowców obowiązek śledzenia tego, w jaki sposób ich badania wykorzystywane są przez świat pozanaukowy, o czym nie zawsze muszą przecież wiedzieć (o ile w naukach ścisłych może to nie być większym problemem, o tyle w naukach humanistycznych czy społecznych pozostaje niezwykle trudne, a niekiedy wręcz niemożliwe). Z tego względu opowiadamy się za zniesieniem tego kryterium w ewaluacji jakości działalności naukowej.

Jednocześnie pragniemy zauważyć, że Projekt w żaden sposób nie odnosi się do jednego z najważniejszych problemów ewaluacji, a mianowicie nierówności szans. W obecnym systemie małe jednostki, które często pozostają niedofinansowane, oceniane są według dokładnie tych samych kryteriów, co duże jednostki dysponujące znacznie większymi

funduszami (np. w ramach IDUB). Zupełnie inaczej wygląda jednak prowadzenie działalności naukowej w miejscu, które dysponuje funduszami na wyjazdy badawcze, kwerendy czy konferencje naukowe, czy dostęp do specjalistycznych baz danych dla swoich pracowników, a inaczej w miejscu, w którym pracownicy muszą finansować wspomniane aktywności we własnym zakresie (co jest niestety częstą praktyką). Należałoby więc rozważyć wprowadzenie mechanizmu wyrównującego szanse mniejszych jednostek – w przeciwnym razie doprowadzi się jedynie do skostnienia systemu, w którym bogate jednostki dalej będą bogate, a biedne pozostaną biedne i nie będą mogły należycie wykorzystać swojego potencjału.

W imieniu Międzyzakładowej Komisji
OZZ IP w PAN

Prezydium:

dr Wiesława Duży, IH PAN
dr Mikołaj Ratajczak, IFiS PAN
dr Katarzyna Roman-Rawska, IS PAN
dr inż. Magdalena Surdyka, ICHB PAN
dr Filip Taterka, IKŚiO PAN
mgr Marcin Zegarek, IBS PAN